

**ECONOMIE, TURISM, SPORT, ACTIVITĂȚI
BALNEARE ETC.
ec. NAGY Benedek**

**Studiu de fundamentare turistică
pentru elaborarea Planului Urbanistic Zonal
al microregiunii Ciomatu-Bálványos
octombrie-decembrie 2016**

B&S DEVELOPMENT SRL
Miercurea-Ciuc

Cuprins

I. Resurse turistice din zona Băile Tuşnad, comuna Tuşnad și comuna Cozmeni.....	2
I.1. Comuna Tuşnad.....	2
I.1.1. Vrabia.....	2
I.1.2. Tusnad-Sat.....	3
I.1.3. Tuşnadu-Nou.....	4
I.2. Băile Tuşnad.....	4
I.3. Cozmeni.....	6
I.4. Lăzărești.....	7
I.4. Alte atracții turistice.....	9
I.4.1 Situri Natura 2000 din zona studiată.....	9
I.4.2. Defileul Oltului.....	10
I.4.3. Atracții turistice din zonele învecinate.....	10
II. Infrastructura turistică din zona Băile Tuşnad, comuna Tuşnad și comuna Cozmeni.....	12
II. 1. Infrastructura turistică și serviciile aferente în zona analizată,	12
II.1.1. Unități de cazare.....	12
II.1.2. Unități de alimentație și agrement.....	16
II.2. Circulația turistică în Băile Tuşnad, Cozmeni și Tuşnad.....	20
II.3. Organizații turistice din zona analizată.....	22
III. Concluzii și propuneri de dezvoltare.....	25

I. Resurse turistice din zona Băile Tușnad, comuna Tușnad și comuna Cozmeni

Resursele turistice ale zonei Ciomad-Bálványos pot fi încadrate în trei categorii: naturale, antropice (patrimoniul construit) și culturale (programe, evenimente, tradiții). Cele mai importante dintre resursele enumerate sunt legate de resursele naturale, care apar în urma condițiilor specifice locale și care nu pot fi regăsite în alte locuri, resurse naturale specifice zonei. În continuare prezentăm resursele turistice structurate pe limita administrativă a localităților care se află în zona studiată.

Resursele naturale din zona analizată sunt foarte diversificate, începând de la izvoare de apă minerală, mofete, tinovuri, lacuri, formațiuni geologice, plante și animale rare și protejate.

Resursele antropice sunt creația omului, au luat naștere în diverse perioade ale istoriei fiind și martori fizici ai acestor epoci, dar și de multe ori creații artistice deosebite ale populației locale.

I.1. Comuna Tușnad

I.1.1. Vrabia

Resurse antropice : Biserica romano-catolică Îngerilor Ocrotitori a fost construită între 1560-1570, care a suferit o reconstrucție în timpul epocii baroc. Interiorul bisericii ascunde capodoperele timpurilor trecute, suportul de agheasmă, scaune din lemn, altarul din lemn cioplit, pictura care înfățișează Îngerii Ocrotitori. Orga bisericii a fost construită în 1885 și funcționează și în zilele noastre. Capela Îngerilor Ocrotitori a fost construită între 1770-1775, avea un turn din lemn în locul căruia a fost construită cea nouă în 1836.

- Baia populară de la Vrabia: în 2011 a fost construită baia populară tradițională din lemn de la Vrabia cu două bazine în aer liber.

Resurse naturale:

- Mlaștina Beneș este alimentată de izvoare de apă minerală. Se pot observa în mai multe locuri depuneri de ocră. Mlaștina se întinde pe malul stâng al Oltului, la o altitudine de 650 m pe o suprafață de aproximativ 100 ha din care 4 ha este aria protejată. Mlaștina este una din cele mai reprezentative mlaștini eutrofe din Depresiunea Ciucului. Multe dintre plantele ocrotite de aici sunt foarte rare: o specie de trestie (*Equisetum limosum*), specii de rogoz ca *Carex poniculata*, *Carex diandra*, *Carex hostiana*, barba ungurului (*Dianthus superbus*), trifoiștea (*Menyanthes trifoliata*) și feriga de mlaștină (*Dryopteris cristata*). Aici este și unicul loc de apariție a achiului broaștei (*Primula farinosa*) din județul Harghita. Specii de animale: șopârlă de munte (*Lacerta vivipara*), guster (*Lacerta viridis*), ploșniță *Siocornis umrinus*, fluture *Parnasius apollo transylvanicus*, libelula *Sympetrum danae*. Se găsesc numeroase plante care sunt relicve din vremea ultimelor glaciațiuni, fiind locul cel mai sudic din Europa, unde pot fi găsite.

Evenimente, programe: Balul strugurilor și Pelerinajul Îngerilor Ocrotitori este organizată în fiecare an în prima duminică din septembrie.

I.1.2. Tusnad-Sat

Resurse antropice:

Muzeul apelor minerale și-a deschis porțile în 2005, expoziția prezintă informații interesante despre geologia, valorile naturale terenului și a apelor minerale. Clădirea care are forma unui cort rotund adăpostește printre altele forma reconstituită a unui bazin cu apă minerală, sanie de câini pentru transportul apelor minerale, mașini de îmbuteliere și spălat sticle, alte echipamente și elemente folosite în timpul îmbutelierii și lucruri folosite de oaspeți care veneau pentru a folosi ofertele băilor de ape minerale. Valoarea expoziției este dată și de informațiile prezentate despre formarea izvoarelor minerale, a minereurilor, despre activitățile de protecția mediului care trebuie făcute în jurul izvoarelor de ape minerale.

Biserica romano-catolică Sfântul Francisc de Assisi a fost construită între 1802 și 1824. În locul bisericii se afla o capelă construită dinaintea secolului XIV-lea, amintită într-un document din 1571. Ziua pelerinajului este la 4 octombrie. Monumentele funerare sculptate în piatră din cimitir pot atrage atenția vizitatorilor cu motivele interesante solare simbolizând cultul păgân-creștin al Soarelui. Pe teritoriul satului sunt două cruci din piatră, una din 1651, alta din 1743, care împreună cu casa țărănească de la nr. 139 sunt monumente arhitecturale.

Resurse naturale: aria pe care se întinde satul Tușnad este foarte bogată în izvoare de apă minerală și terenuri mlaștinoase cu habitate importante și aflate sub protecția naturii.

Mlaștina Kicsi-Csemő s-a format pe lunca Oltului în zona inundabilă pe formațiunile aluvionare ale râului. Are o suprafață de 5 hectare, la altitudinea de 640 metri. Vegetația: specii de mușchi (*Sphagnum* sp.), specii de rogoz (*Carex limosa*, *C. Panicea*), stânjeneii de baltă (*Iris pseudacorus*), scara dracului, o specie de păiuș roșu (*Festuca rubra*), mesteacănul pitic (*Betula humilis*), gălbînului (*Lysimachia vulgaris*), angelica (*Angelica archangelica*) și specii de rogoz ca *Senecio paludosus*. Fauna: Specii de Rizopode, Coleoptere, Rotatori, *Stylonichia*. Dintre vertebrate se găsesc mai mult întâmplător în tinoave șopârle, șerpi, păsări și mamifere ale pădurilor împrejmuitoare. Este de menționat ciocirea becașinei comune (*Gallinago gallinago*).

Mlaștina Nyírkert este la sud de satul Tușnad, lângă pâraul Tușnad și se întinde pe o suprafață de 4 hectare. Această mlaștină eutrofă poate fi considerată o prelungire a mlaștinii Beneș, ambele adăpostind plante relictate din epoca glaciară. Multe dintre plantele ocrotite de aici sunt foarte rare: mesteacănul pitic (*Betula humilis*), subspecia hibridă foarte rară a acestuia, *Betula zimpelii* a fost găsită aici pentru prima dată. Altă plantă rară este scara dracului, existența căruia este periclitată de activitatea și neglijența umană.

Mlaștina Nádas s-a format la poalele conurilor vulcanice Haramul Mare și Haramul Mic la o altitudine de 680 metri și are o suprafață de 4 hectare. Original era numită Băile Tușnad, dar între timp s-a schimbat numele în Băile Nádas. Mlaștina este alimentată de o serie de izvoare minerale reci și de emanații de gaze. Mlaștina Nádas este populată de o pădure formată din trestie, în asociație cu o serie de plante endemice rare, ocrotite prin lege, ca feriga de mlaștină (*Dryopteris cristata*), sau specia de rogoz *Carex vesicaria*. Relicte glaciare găsite pe teren: curechiul de munte (*Ligularia sibirica* f. *Araneosa*). Din cauza activității umane neglijente a dispărut *Euonymus nana* și Scara dracului (*Polemonium coeruleum*).

Evenimente, programe, trasee turistice: comuna Tușnad organizează anual zilele comunei în ultima săptămână a lunii august, pelerinajul Sfântul Francisc la prima duminică din octombrie și balul strugurilor a oamenilor căsătoriți în a doua săptămână a lunii octombrie.

I.1.3. Tușnadu-Nou

Resurse antropice:

Biserica romano-catolică a fost construită între anii 1873-1897. Hramul acestei biserici este Sfântul Anton de Padua, pelerinajul având loc în ziua de 13 iunie.

Resurse naturale: Mlaștina Valea de Mijloc se află la sud de satul Tușnadu Nou la o altitudine de 673 metri, și are o suprafață de 3 hectare. Regularizarea cursului Oltului din anul 1986 a adus la o scădere drastică a dimensiunii mlaștinii, în zilele noastre rămânând doar câțiva zeci de metri pătrați, unde mai supraviețuiesc 5, 6 exemplare de mesteacăn pitic. Marea majoritate a plantelor relictate au căzut victime incendiilor de câmp de primăvară, rar mai găsim plante cum ar fi șapte degete (*Potentilla palustris*) sau trifoiște (*Menyanthes trifoliata*). Zona Varsavész din apropierea satului adăpostește o floare ocrotită numită curechiul de munte (*Ligularia sibirica*).

Evenimente, programe, trasee turistice: Asociația ProMusica a fost fondată pentru a asigura un cadru instituțional pentru ansamblul de fanfară. Concertul fanfarei din decembrie este un cadou excepțional publicului local în fiecare Crăciun.

Satul Tușnadu-Nou este punctul de pornire a multor trasee turistice în munțile și dealurile din jur precum:

- Tușnadu-Nou – Poiana Mitaci – marcaj punct albastru
- Tușnadu-Nou - Lacul Sfânta Ana – marcaj punct roșu
- Tușnadu-Nou - Băile Nádas – marcaj punct roșu

Trasee fără marcaj turistic omologat:

- Tușnadu-Nou - Vârful Piliske (1374 m)
- Tușnadu-Nou Mlaștina Valea de Mijloc
- Tușnadu-Nou - Pasul Mitaci -Drumul Likat – Bățanii Mari

I.2. Băile Tușnad

Resurse antropice: Biserica romano-catolică a fost construită în 1982-83, pe locul unei capele vechi. Vizavi de aceasta, se află biserica ortodoxă, a cărei construcție a fost începută în 1939, reluată în 1955 și terminată în 1978. Biserica a fost pictată în anii 1971-1977.

Bastionul Apor a fost construit în 1883 ca punct de belvedere la o altitudine de 701 metri, a fost restaurat și dotat recent cu sistem de iluminare cu panouri solare. Bastionul este accesibil prin traseul turistic marcat cu punctul roșu.

Lacul Ciucaș din mijlocul stațiunii a fost creat în 1900, special în scopuri turistice folosindu-se apa râului Olt. Se pot închiria bărci pentru plimbare. În 1928 a fost extins cu un ștrand, vara se putea face plimbări cu barca iar iarna funcționa ca patinoar. În prezent această posibilitate nu există (nici ștrandul, nici plimbările cu barca). În vecinătatea lacului este centrul Wellness Tușnad inaugurat în 2013, construit parțial în locul ștrandului.

Ruinele de cetate de la Vârful Cetății se întind peste 6 hectare și au un zid lung de 1000 metri. Arheologii au declarat că zidul construit cu mortar de var poate fi medieval, dar în centrul cetății au scos la iveală urme din epoca fierului.

Resurse naturale:

- Rezervația naturală Stânca Șoimilor are o suprafață de 1,5 ha și reprezintă o stâncă formată din rocă magmatică (andezitică), fiind situată pe versantul estic al conului Muntelui Pilișca, pe malul drept al Oltului la o înălțime de 824 m și oferă o priveliște excelentă asupra defileului Oltului, stațiunii Tușnad, vârfurilor Vărtető, Surduc și Ciomatu. Importanța fitogeografică a rezervației se datorează faptului că, în anul 1942 a fost descris endemismul local vulturica lui Teleki (*Hieracium telekianum*). Tot aici găsim și alte plante rare ocrotite ca borșisorul (*Sempervivum marmoreum*), pojarnița perforată (*Hypericum perforatum*) și drobul de munte (*Cytisus hirsutus*). Din fauna acestei rezervații putem aminti o serie de păsări de pădure: huhurezul mare (*Strix uralensis*), buha (*Bubo bubo*), scorțarul (*Sitta europaea*), ciocănițoarea pestriță mare (*Dendrocopos major*), pănțarușul (*Troglodytes troglodytes*) sau pițigoii albastru (*Cyanistes caeruleus*), șorecarul comun (*Buteo buteo*), uliul păsărar (*Accipiter nisus*), vânturelul roșu (*Falco tinnunculus*), uliul porumbar (*Accipiter gentilis*) și uneori și acvila țipătoare mică (*Aquila pomarina*).

- Stațiunea Băile Tușnad este bogată în izvoare de apă minerală precum: izvorul Márton, izvorul Mikes, izvorul Apor, izvorul Ilona, izvorul Főkút, izvorul Rudi, izvorul Ifjuság, Izvorul Ana, Izvor Nándor, Izvor Stănescu. Stratele acvifere din care provin se afla la adâncimi diferite, situație care se reflectă atât în gradul de mineralizare, cât și în valorile de temperatură.

- Izvorul și terenul mlaștinos Apa Roșie (*Veresvíz*) se află la ieșirea spre nord din oraș, pe partea dreaptă a drumului național. Apa izvorului are o culoare puternică roșie.

- Stâncile Turnuri este un punct de belvedere situat la o altitudine de 950 metri, la malul drept a râului Olt, la sud de Stânca Șoimilor. De aici putem admira priveliștea oferită de stațiune, de defileul Oltului și de masivul Ciomatu.

- Mofeta din Băile Tușnad se află pe partea dreaptă a Oltului, în vecinătatea contactului dintre versantul Muntele Pilișca și lunca râului. Aici gazele au un conținut de peste 80% dioxid de carbon. În afara mofetei amenajate destinată tratamentelor, emanații similare mai apar în câteva puncte (mai importante până la lacul Ciucaș și în apropierea mofetei de cură).

Evenimente, programe, trasee turistice:

- Cel mai cunoscut eveniment din viața orașului este evenimentul organizat anual la campingul din partea dreaptă a râului. Universitatea de vară și tabăra de studenți Tusványos este organizată încă din 1990 și atrage mii de participanți.

În 2016 a fost organizat prima dată Festivalul Ursului cu program variat pentru fiecare categorie de vârstă. Orașul este cunoscut și pentru concursurile de maraton organizate aici.

Evenimentul Tușnad Maraton organizată în luna iunie a ajuns la a 8-a ediție în 2016. Traseul de alergare are 23 km lungime, cu o elevație de 900 metri, pornește din Băile Tușnad și sosește la lacul Sfânta Ana. Un alt concurs este triatlonul EXTERRA organizat la lacul Sfânta Ana și Tinovul Mohoș în iulie.

Băile Tușnad este un oraș bogat în atracții turistice și implicit este punctul de pornire a multor trasee turistice în munții din apropiere:

- Băile Tușnad - Turnul Apor - Dealul Ludmilla - Băile Tușnad – punct roșu
- Băile Tușnad – Bastionul Apor - Băile Tușnad – punct roșu
- Băile Tușnad – Stânca Șoimilor - Băile Tușnad – triunghi roșu
- Băile Tușnad – Cabana Lacul Sfânta Ana – cruce roșie, triunghi albastru
- Băile Tușnad - Vf. Cetății - Cabana Sfânta Ana - Muchia Lacului – Bixad – linie albastră, punct albastru
- Băile Tușnad – Pârâul Bányász-patak – Pilișca Mare – cruce albastru
- Pârâul Vârghiș - Poiana Mohoș - Cabana Sfânta Ana – triunghi galben
- Motelul Unio - Cabana Lacul Sfânta Ana – cruce albastră

I.3. Cozmeni

Resurse antropice:

- Biserica romano-catolică construită între anii 1653-1670 este declarată monument istoric. Clădirea este înconjurată de un zid de apărare fortificat. Pe zid putem vedea placa comemorativă din 1720 cu datele despre victimele ciumei din anul 1719 în Ciucul de Jos: morți 11.324, supraviețuitori 14.562. În secolul al XIII.-lea, în locul bisericii actuale a existat o biserică în stil roman, din care au rămas numai unele ornamente sculptate în piatră. Orga bisericii a fost construită în 1899. În 1761 capela Sfântul Ioan Nepomuk a fost contopită cu biserica prin spargerea zidului nordic a bisericii.

- O atracție interesantă a comunei este căruța de pompieri, martorul unui exemplu a lucrului voluntar în interesul comunității. Serviciul voluntar de pompieri funcționează și în zilele noastre, ajutorul lor a fost indispensabil în mai multe cazuri.

- Muzeul satului, construit în 1882 adăpostește o expoziție a obiectelor tradiționale de locuit și de lucru precum: mobilier, tablouri, mașină de cusut, îmbrăcăminte, încălțăminte, vasuri din argilă, recipiente din lemn, război de țesut, covor de cânepă, textile și multe altele.

- În pasul Niergheș/Nyerges se află un cimitir și un monument comemorativ, memento spre amintirea celor aproximativ 200 de secui aflați sub conducerea maiorului Tuzson János, uciși aici pe 1 august 1849 în timpul Revoluției Pașoptiste, în bătălia împotriva armatelor țariste și austro-ungare. Monumentul propriu-zis este un obelisc de 5,4 m înălțime ridicat în 1897. În cimitirul adiacent sunt peste 100 de stâlpi funerari din lemn sculptat, care completează memorialul.

Resurse naturale:

Baia Sószerék este la sud-est de localitate pe partra dreaptă a văii secundare a pârâului Niergheș/Nyerges. Baia este alimentată de izvoare cu sare și bioxid de carbon. Baia a fost reconstruită în 2003 din lemn, cu ajutorul voluntarilor și în prezent funcționează 3 bazine de șezut cu apă sărată decât 1 locuri și un bazin cu apă cu bioxid

de carbon. Pe câmpul umed s-a construit o cupolă de salcie, o construcție vie, care se înverzește în fiecare primăvară și funcționează ca loc pentru relaxare și loc pentru rugăciune pentru vizitatori. Piatra care se află în centru cere ajutorul Măicuței Maria pentru vindecare. Sanctuarul din salcâm este legat de piscină printr-o o punte de lemn masiv.

Evenimente, programe, trasee turistice:

- la monumentul de la pasul Niergheș se organizează în data de 15 martie a fiecărui an, diverse acțiuni prilejuite de Ziua Maghiarilor de Pretudindeni și în data de 1 august pentru comemorarea luptei din 1849.
- Alte evenimente renumite organizate în Cozmeni sunt Balul Strugurilor din octombrie și zilele comunei din iulie cu ocazia căruie se ține și recrutarea husarilor. Aceasta din urmă se bucură de atenție sporită datorită vestimentației purtate și obiceiului tradițional respectat de populația locală.

Trasee turistice:

- Cozmeni – Lăzărești – Cetatea Balvanyoș - crucea roșie
- Țețelea- Pasul Niergheș – Dealul Capra – linie albastră
- Cozmeni - Vârful Popii, traseu fără marcaj omologat.

I.4. Lăzărești

Resurse antropice:

- Biserica romano-catolică construită în anul 1883 este un monument arhitectural. Biserica a fost construită din dăruirea a 75 familii în locul capelei vechi.
- Kápolnamező s-a format pe regiunea izvoarelor pârâurilor Vállú, Közép și Búdös. În 1990 au construit aici o capelă în locul celui vechi. În Evul Mediu regiunea a fost locuită de mineri de sulf. În fața minelor vechi se sulf se poate găsi rămășițe de vase de lut, ceea ce dovedește că aici sulful extras a fost prelucrat la fața locului.
- În centrul localității stă o cruce din piatră, care a fost ridicată în 1884 pentru a comemora arderea capelei în 1882.
- Conacul Miklóssy este monument istoric, clădirea a fost cumpărată de locuitorii satului de la proprietari între cele două războaie mondiale și are funcția de casă de cultură în zilele noastre.
- Biserica greco-catolică Sf. Nicolae este monument arhitectural. Este o bisericuță cu un mic turn, construită în 1742. Sub tencuiala pereților se presupune că se găsesc fresce. Biserica a rămas fără credincioși, locuitorii satului fiind romano-catolici.

Resurse naturale:

- Lacul Sfânta Ana este unicul lac vulcanic din Europa Centrală și de Est, format pe fundul craterului sudic al masivului Ciomatu. Lacul are forma unei palete de pictor și are o suprafață de 19,3 de hectare, o circumferință de 1617 metri și o adâncime medie de 4 metri. Apa lacului este acumulată din precipitații, zăpezile munților care se topesc primăvara. Fauna și flora lacului este săracă din cauza lipsei de nutrienți, fundul lacului este acoperit de un strat gros de nămol. Lângă lac se află capela Sfânta Ana unde se organizează în fiecare an un pelerinaj pe ziua Sfântei Ana cu participarea a mii de Catolici religioși.
- Tinovul Mohoș este situat în craterul nordic a Masivului Ciomatu a cărui sistem de cratere-gemene constituie masivul cel mai sudic a Munții Harghitei. Tinovul Mohoș face parte din spațiul Rezervației Naturale Mohoș și este unul din cele mai valoroase rezervații botanice a României. Craterul Mohoș este rezultatul acumulării materialelor vulcanice în zona craterului actual. Tinovul Mohoș are o grosime a stratului de turbă mai mare de 10 m, suprafața lui ajungând de 80 ha. Prin acești parametri Tinovul Mohoș poate fi considerat unic pe tot continentul european. Numărul lacurilor s-a redus considerabil, astfel în anul 1894 au fost descrise 29 de suprafețe deschise de apă, iar în 1960 numai 13 lacuri. Tinovul Mohoș s-a remarcat în primul rând prin speciile de floră rămase din perioada erei glaciare, deși cercetările zoologice complexe a ultimilor ani au demonstrat că tinovul constituie un habitat interesant și valoros nu numai din punct de vedere botanic ci constituie la rândul lui un habitat potrivit și pentru mai multe specii rare de artropozi. Din punct de vedere botanic păstrează și astăzi anumite specii relictice din era glaciară cum ar fi: speciile de droseră (*Drosera rotundifolia*, *D. obovata*), ruginare (*Andromeda polifolia*),

Scheuchzeria palustris, bumbăcarița (*Eriophorum vaginatum*), vuitoare (*Empetrum nigrum*), Afinul (*Vaccinium oxycoccus*). În anul 2000 aici a fost construit primul traseu suspendat din România.

- Baia Nyír numită și Fortyogó, este una dintre cele mai vestite atracții a satului Lăzărești. Izvorul de apă minerală, baia și groapa cu sulf este cunoscut de secole pentru efectul de vindecare a problemelor reumatice și de circulație a sângelui. Izvorul care alimentează piscina conține sulf și gaze cu hidrogenat de sulf și dioxid de carbon. Baia Nyír a fost reconstruită în 2001 și au fost construite următoarele elemente: o piscină, 2 bazine mici pentru picioari și o mofetă.

- Izvoare de apă minerală: teritoriul satului este bogată în izvoare de ape minerale, numărul acestora s-a ridicat cândva la 48.

Evenimente, programe, trasee turistice:

- Obiectivul organizării în fiecare an a evenimentului numit Claca păstrătorilor de datină din Lăzărești, este ca participanții să facă cunoștință cu tradițiile lor: muzică tradițională, dans popular, meșteșuguri și viața la sat.

Trasee turistice:

- Cabana de la lacul Sfânta Ana – Hotel Carpati la Balvanyoš – cruce galbenă
- Pasul Niergeș/Nyerges - Pasul Uzului – linia albastră
- Pasul Niergeș/Nyerges - Cetatea Balvanyoš - linie albastră
- Cabana de la lacul Sfânta Ana – Bolondos – Tetelea – crucea albastră

I.4. Alte atracții turistice

I.4.1 Situri Natura 2000 din zona studiată

- ROSCI 0007 Bazinul Ciucului de Jos: se întinde pe o suprafață de 2693 ha și este situat în zona sud-estică a județului Harghita. Specii de interes comunitar:

- Plante: *Saxifraga hirculus* – ochii șoricelului, *Angelica palustris* – angelica de baltă, *Ligularia sibirica* – curechiul de munte, *Agrimonia pilosa* – turița mare.

- Nevertebrate: melcul *Vertigo angustior* și *Vertigo moulinsiana*.

- Amfibieni: *Bombina variegata* – buhaiul de baltă cu burta galbenă, *Triturus cristatus* – tritonul cu creastă

- Pești: *Cottus gobio* – zglăvoaca,

- Mamifere: *Canis lupus* – lupul, *Ursus arctos* – ursul brun, *Myotis myotis* – liliacul comun, *Myotis blythii* – liliacul comun mic

- ROSPA 0034 Depresiunea și Munții Ciucului, are o suprafață de 51744 ha. Situl cuprinde lunca de sus a Oltului în depresiunea Ciucului, de la linia Mădăraș, Livezi, până la Băile Tușnad, într-o lățime de apr. 5-7 km pe ambele părți ale râului. Include o serie de habitate umede, fânețe și pășuni, terenuri agricole, precum și păduri de pe versanții munților Harghita și Munții Ciucului. Populații importante din specii amenințate la nivelul Uniunii Europene - 3 specii: barză albă (*Ciconia ciconia*), cristel de câmp (*Crex crex*), cocoș de munte (*Tetrao urogallus*).

- ROSCI 0248 Tinovul Mohos și Lacul Sf. Ana are o suprafață de 438.60 ha. Situl este reprezentativ pentru tinoavele oligotrofe din România, care în zona de lăg sunt împădurite cu pin de pădure (*Pinus silvestris*) și mesteacăn (*Betula pubescens*), iar în zona centrală au fitocenoză ierboase oligotrofe.

- ROSCI 0037 Ciomad-Balvanyos are o suprafață de 5993.30 ha. Situl Ciomad Balvanyos se suprapune peste aria protejată cu același nume. Situl este important datorită fenomenelor postvulcanice (cea mai mare mofetă din Europa cu scurgere de dioxid de carbon de circa 2000 mc/zi și o concentrație de dioxid de carbon de 98-99%), grote cu emanații sulfuroase, mofete și izvoare cu ape minerale, existenței unor peșteri cum ar fi peștera Ursului,

peștera Timsos și peștera Gyilkos. Plante specifice zonelor mlăștinoase: curechiul de munte (Ligularia sibirica), speciile de droseră (Drosera rotundifolia), ruginare (Andromeda polifolia), vuitoare (Empetrum nigrum).

- ROSPA 0082 Munții Bodoc-Baraolt are o suprafață de 56657.10 ha. Situl cuprinde în întregime munții Baraolt și parțial munții Bodoc. Pădurile acoperă cca. 70% din suprafața sitului. Populații importante din specii amenințate la nivelul Uniunii Europene – țipătoare mică (Aquila pomarina), viespar (Pernis apivorus), huhurez mare (Strix uralensis), barză neagră (Ciconia nigra), ghionoaie sură (Picus canus), ciocănitoare cu spate alb (Dendrocopos leucotos), ciocănitoarea neagră (Dryocopus martius), muscar gulerat (Ficedula albicollis), muscar mic (Ficedula parva).

1.4.2. Defileul Oltului

Râul Olt străbate Depresiunea Ciucului în direcția Nord-Sud. Valoarea ecologică a râului este marcată și de siturile Natura 2000 care îl înconjoară în zona Miercurea Ciuc – Băile Tușnad. Râul Olt și mai ales defileul de la Tușnad nu este exploatat din punct de vedere turistic aproape deloc. Defileul Oltului de la Tușnad are o lungime de 8 km și s-a format între conurile vulcanice Pilișca și Ciomatu, în urma tăierii barajului vulcanic. Cursul între Tușnad Sat și Băile Tușnad este de o frumusește pitorească, înconjurat de o pădure de brazi și pășuni mici. Râul Olt cu afluenții și canalele care străbat mlăștinile din zona Vrabia – Beneș asigură habitatul pentru mai multe specii de interes comunitar: buhaiul de baltă cu burta galbenă (Bombina variegata), tritonul cu creastă (Triturus cristatus), țipar (Misgurnus fossilis), zărluga (Cobitis elongatoides), castor (Castor fiber), Liliacul mic cu potcoavă (Rhinolophus hipposideros).

1.4.3. Atracții turistice din zonele învecinate

În acest subcapitol vom prezenta acele localități și atracții turistice care se află la distanță de 10-15 km de zona studiată. Prezentarea lor este importantă pentru a ilustra potențialul turistic în raport cu aceste localități adiacente.

Băile Bálványos este o stațiune balneoclimaterică vestită, s-a format din trei băi (Torjai-Büdös, Csiszár éi Várpadi). Este la o distanță de 10-15 km de lacul Sfânta Ana în direcția orașului Târgu Secuiesc. Băile sunt alimentate de numeroase izvoare de apă minerală cu dioxid de carbon, sărate, cu diferite minerale. Baza este cunoscută printre altele pentru băile Mikes, Csiszár, Timsós, Apor dar sunt și alte rarități naturale precum Muntele și peștera Puturosu cu emanații de sulf, Cetatea Balvanyos, tinovul Buffogó.

Trasee turistice:

- Hotel Carpați – Peștera Puturosu – punct roșu
- Hotel Carpați – Cimitirul păsărilor – Peștera ucigașă – Tinovul Buffogó – punctul albastru
- Izvoare Ape de ochi – Baia Timșoș – Hotel Carpați – triunghi roșu
- Hotel Carpați – Pasul Turia – Valea Jajdon – linia galbenă
- Băile Balvanyos – Begyenkö – crucea alabstră
- Băile Balvanyos – Cetate – Țețelea – linia albastră

Turia – Biserica Sfântul Miklos de la Turia de Jos a fost înălțată între 1823-1831. Strămoșul clădirii actuale datează din epoca romană, mai târziu a fost sanctuar construit în stil gotic, care s-a distrus din cauza reconstrucțiilor succesive. O altă amintire arhitecturală valoroasă este biserica cetate reformată de la Turia de Sus. Și aici era un sanctuar din epoca romană, reconstruită în timpul goticii. În locul bisericii vechi s-a construit o biserică nouă neogotică în perioada primului Război Mondial.

Conacul Apor a fost amintit prima oară în 1536, dar a suferit mai multe intervenții de-a lungul timpului. Interiorul conacului este foarte interesant datorită frescelor pictate datate din secolul al 17-lea.

Bixad este la 7 km de la Băile Tușnad în direcția Brașov, în județul Covasna. Satul este bogat în atracții turistice antropice și naturale: Baia Mikes a fost construită între 1860-1880 cu bazine cu apă minerală, mofetă și baie cu apă încălzită, dar nu mai funcționează. Mai putem aminti ruinele cetății Vápa și Alsó-Sólyomkő construită în secolul 13-14, biserica Romano-Catolică construită în 1867, biserica Ortodoxă Sfântul Gheorghe și biserica Greco-Catolică construită în 1712.

Sânsimion este la 16 km la nord de Băile Tușnad. Printre cele mai importante atracții antropice putem aminti Conacul Endes Miklós, casa din lemn a lui Darvas Ferenc. Conacul a fost construit în secolul al 19-lea, în curtea lui este un tei vechi de 400 de ani. Casa din lemn a fost construit tot în secolul al 19-lea, ambele sunt categorizate ca monumente.

Comuna **Sânmartin** este la 17 km la nord de Băile Tușnad. Biserica Romano-Catolică a fost construită între 1803-1817, turnul lui este din 1749 și biserica are cea mai veche statuie Maria care datează din 1525. Comuna este un punct important de unde se poate porni în direcția Valea Uzului (34 km), o localitate importantă din punct de vedere istoric și turistic. Tabăra de fanfară din Ciucul de Jos este organizată de 5 ani pentru studenți. Obiectivul taberei este aprofundarea cunoștințelor privind teoria muzicii dar instrucția are și parte instrumentală. Zona Ciucului de Jos are 8 ansamble de fanfară, studenții care participă la aceste tabere sunt bineveniți de aceste ansamble, astfel este asigurată sustenabilitatea grupurilor de muzică în aceste localități.

II. Infrastructura turistică din zona Băile Tușnad, comuna Tușnad și comuna Cozmeni

Băile Tușnad și împrejurimile sale - Lăzărești, Cozmeni, Tușnad - reprezintă deja un punct remarcabil pe harta turistică a României, datorită unui anturaj natural deosebit de frumos, dar și a unei oferte turistice în continuă dezvoltare, constând în servicii de cazare, alimentație, wellness și balneoterapie, evenimente sportive, posibilități diversificate de practicare a unor activități "outdoor" (drumeții, schi fond, schi alpin, rafting și altele). Vom prezenta în acest studiu toate aceste elemente de infrastructură, servicii și atracții turistice și naturale, dar și o analiză pe baza unor indicatori sintetici, pentru a fixa o situație a turismului din zonă, în acest moment (finele anului 2016), dar vom arăta și câteva posibilități de dezvoltare în viitor. Scopul acestui studiu este fundamentarea Planului Urbanistic Zonal pentru microregiunea Ciomatu-Bálványos, mai precis pentru localitățile ce aparțin județului Harghita.

II. 1. Infrastructura turistică și serviciile aferente în zona analizată,

În acest capitol vom prezenta nominal, una câte una toate unitățile de cazare în funcțiune, precum și unitățile de alimentație, agrement, wellness și balneoterapie, în toate cele șase localități (aparținând celor trei UAT) analizate: orașul Băile Tușnad, satul Lăzărești, satul Cozmeni, satul Tușnad, satul Tușnadu Nou, satul Vrabia.

II.1.1. Unități de cazare

În această parte am evaluat unitățile de cazare, completând informațiile disponibile cu o evaluare proprie a serviciilor oferite și a ambianței și stilului unității, în funcție de experiența proprie și de imaginile ce se găsesc pe site-urile oficiale. Aceste punctaje sunt acordate pe o scală de la 1 la 5, 1 însemnând cel mai scăzut (nefavorabil) punctaj.

Tabel 1.: Evaluarea unităților de cazare din Băile Tușnad

Nr. crt.	Băile Tușnad	Număr camere	Punctaj acordat serviciilor	Punctaj acordat ambianței unității	Categoria de clasificare
1	Hotel O3zone	117	5	3	**** 96 camere ****, 21 camere ***
2	Hotel Ciucas	114	5	3	***
3	Hotel Tusnad	108	4	2	**
4	Hotel Fortuna	12	3	5	***
5	Pensiunea Iris	20	4	2	***
6	Complex Anna	17	4	3	***
7	Pensiunea Boróka	12	1	3	***
8	Pensiunea Székely	8	3	4	***
9	Szent Kristóf	20	4	3	
10	Vila Maya	12	2	3	
11	Szurdok panzió	12	0	1	**
12	Pensiunea Panorama Elcomex	15	1	2	***
13	Pensiunea Lala	12	2	2	***
14	Pensiunea Transilvania	19	3	2	***
15	Casa Skandik	4	2	4	
16	Pensiunea Panoráma	3 (?)	1	1	
17	Pensiunea Vanatorul	15	2	3	***

18	Villa Silver	8	1	3	?
19	Vila Aronson	7	2	3	
20	Vila Bokor	11	2	2	
21	Vila Manyi	14	1	1	
22	Motel Bradul	3	2	1	
23	Vila Fenyő	15	1	2	
24	Pensiunea Csomád	5	3	2	***
25	Veress Apartman (Pensiunea Sport)	2	2	2	
26	Casa Verde	5	1	2	**
27	Casa Morarului		1	1	
28	Casa cu sindrila	3	1	2	
29	Pensiunea Edelweiss	1	1	1	
30	Pensiunea Ibolya	5	1	1	**
31	Pensiunea Ritz	6	1	1	**
32	Pensiunea Olt	14	2	2	***
33	Pensiunea Kino	4	1	1	
34	Casa Vicu	-			inchisă
35	Pensiunea Viktoria	20	2	2	***
36	Pensiunea Sara	10	4	2	
37	Pensiunea Dániel	6	1	1	**
38	Pensiunea Vártető	16	1	0	
39	Vila Szarvas	-			inchisă
40	Pensiunea Silex	5	1	1	**
41	Vila Sólyom	10	1	2	**
42	Vila Șefu Gheorghe	9	1	0	**
43	Casa de oaspeți Smaranda	5	1	1	**
44	Pensiunea Zenit	7	1	2	
45	Pensiunea Gaby				**
46	Casa Iza	5	1	1	
47	Casa Roza	5	2	1	
48	Vila Speranta	10	2	2	
49	Hanul La Moara la Făgădău	6	2	2	***
50	Camping Tușnad				
	Total	737	88	90	

Sursa: editare proprie după date obținute din mediul online

Tabel 2.: Evaluarea unităților de cazare din celelalte localități ale microregiunii Ciomatu-Balványos, jud. Harghita

Nr. crt.	Tușnad, Tușnadul Nou, Lăzărești, Vrabia, Cozmeni	Număr camere	Punctaj acordat serviciilor	Punctaj acordat ambianței unității	Categoria de clasificare
1	Pensiunea Tulipán, Cozmeni	7 (?)	3	3	***
2	Pensiunea Fehér Akác, Lăzărești	2	1	1	
3	Casa de oaspeți Timea, Lăzărești	3	0	0	

4	Casa de oaspeți Tavacska, Lăzărești	4	0	0	
5	Casa de oaspeți Bir-Lak, Tușnad Sat	4	1	1	
6	Casa de oaspeți Molnár Zoltan, Tușnad Sat	5	0	1	
7	Casa de oaspeți Muskátli, Tușnadul Nou	7	2	2	
8	Hanul Csíki Határ, limita de județ între Harghita și Covasna	13	2	3	**
9	Camping Sfânta Ana (situat în apropierea Tinovului Mohoș și a Lacului Sfânta Ana)		1	4	
	Total	45	9	11	

Sursa: editare proprie după date obținute din mediul online

Datele culese de pe paginile de promovare și intermediere ale serviciilor de cazare nu sunt desigur exacte și complete, probabil existând câteva unități care nu au fost găsite de această dată, dar pot și câteva - nu foarte multe - care încă nu au o reprezentare în mediul online. Cu toate acestea, pe baza acestor informații se poate constata că la Băile Tușnad există un număr foarte mare de unități, de diferite categorii, pe când în cele cinci localități adiacente sunt doar șapte unități (dar sub zece, în orice caz), majoritatea lor de o categorie modestă, fără servicii de alimentație sau de agrement, wellness. În localitate se numără cca. 50 unități (clasificate și neclasificate), cu peste 700 camere și apartamente. Totodată, de remarcat este și faptul că și majoritatea unităților din Băile Tușnad sunt de o categorie medie sau scăzută, cu puține servicii și/sau cu o atmosferă și stil, ambianță internă și înconjurătoare destul de modestă, care nu corespund exigențelor pieței turismului internațional din secolul 21. Nu există nici o unitate în categoria lux (cinci stele), deși piramida categoriilor și serviciilor turistice ar indica înființarea unei asemenea unități, de dimensiuni mici sau medii (între 30 și 50 camere).

Conform statisticilor oficiale, între 1990 și 2015 numărul structurilor de cazare clasificate în Băile Tușnad au scăzut, cu o oarecare revenire în ultimii ani, cu toate că după 1990, la nivel național numărul structurilor au crescut cu aproximativ 112%, dar și la nivel județean numărul structurilor au început să crească dinamic după anul 2000.

Figura 1: Evoluția numărului structurilor de cazare în județul Harghita și în Băile Tușnad

Sursa: editare proprie după datele INS, Tempo-Online, 2016

Această sursă ne arată că la Băile Tușnad din cele 26 unități clasificate la nivelul anului 2015, 21 unități erau pensiuni (turistice și agroturistice), și 5 erau hoteluri (în creștere față de anii '90, când erau doar 3 hoteluri). Totodată putem afla, că în celelalte două localități analizate doar la Cozmeni există o singură unitate de cazare clasificată (probabil pensiunea Tulipán), deși în 2005 și la Tușnad erau 3 astfel de unități.

În continuare, vom prezenta și capacitatea de cazare (număr locuri de cazare) și capacitatea de cazare în funcțiune, comparativ cu cele județene și naionale, precum și cu populația localității, conform datelor INS (deci, și aici se calculează cu capacitatea clasificată, nu cea existentă în total).

În primul rând, trebuie menționat că la Băile Tușnad capacitatea de cazare este net superioară față de alte localități sau medii județene, dacă o raportăm la populația locală (Băile Tușnad fiind cel mai mic oraș din țară cu 1678 locuitori în 2015). Cu toate că acest indicator are o tendință de scădere, încă este mult peste media națională sau județeană, în cifră absolută fiind de **1259 locuri de cazare** (clasificate, oficiale) în 2015.

Tabel 3. Capacitatea de cazare pe 100 de locuitori, Băile Tușnad, județul Harghita și România, între 1995 și 2015

	Anul 1995	Anul 2000	Anul 2005	Anul 2010	Anul 2015
Băile Tușnad	128.0	101.5	77.2	80.6	75.0

jud. Harghita	2.7	2.1	2.3	2.1	2.6
România	1.3	1.2	1.2	1.4	1.5

Sursa: editare proprie după datele INS, Tempo-Online, 2016

Față de anul 1990, capacitatea de cazare existentă, doar la nivel național putem observa o revenire aproape completă (93%), pe când județul Harghita dispune de doar la 77% a capacității din 1990, iar la Băile Tușnad și celelalte două comune s-au diminuat în mod continuu, iar în 2015 suntem la un nivel de cca. 45% a capacității existente în 1990.

Figura 2.: Capacitatea de cazare existentă a zonei analizate (Băile Tușnad + Cozmeni + Tușnad), a județului Harghita și a României (1990 = 100%)

Sursa: editare proprie după datele INS, Tempo-Online, 2016

Conform Figurii 3. capacitatea de cazare *în funcțiune* în zona analizată, precum și pe întregul județ Harghita a scăzut după 2001, dar după 2010 a început un nou trend de creștere. La nivel național însă nu găsim acest trend de descreștere între 2001 și 2010, capacitatea totală existentă în 2015 ajungând la aproape 160% a capacității din anul 2001. Cauzele acestui trend schimbător nu sunt cunoscute, putând fi și o revenire a economiei locale, dar și un interes turistic crescut, atât pentru județ în general, cât și pentru zona analizată în special, fapt ce vom verifica cu rezultatele circulației turistice, în capitolul următor. Totuși, aceste două trenduri oarecum opuse la Băile Tușnad în ultimii 5-6 ani – cel al capacității existente și cel al capacității în funcțiune – ne sugerează că unitățile de cazare existente tind să funcționeze tot anul, ori cele sezoniere (campingurile de exemplu) au dispărut de pe paleta ofertei de cazare.

Figura 3.: Evoluția capacității de cazare în funcțiune, la Băile Tușnad+Cozmeni+Tușnad, în județul Harghita și în România (2001=100%)

Sursa: editare proprie după datele INS, Tempo-Online, 2016

II.1.2. Unități de alimentație și agrement

Am cules informații și cu privire la unitățile de alimentație din zona analizată pe care am evaluat pe aceeași scară de la unu la cinci (5 fiind punctajul cel mai ridicat, favorabil).

Tabel 3.: Unități de alimentație în Băile Tușnad și împrejurimile din județul Harghita

Nr. crt.	Denumire	Locație	Tipul unității	Capacitate	Evaluare ambianță, stil și servicii
1	Pizzeria Apor	Băile Tușnad	Restaurant-pizzeria și cafenea	30-40 locuri	4
2	Restaurant O3zone	Băile Tușnad	Restaurant hotel	100-120	4
3	Restaurant Ciucaș	Băile Tușnad	Restaurant hotel	170	3
4	Restaurant Fortuna	Băile Tușnad	Restaurant hotel	30-50	4
5	Restaurant Székely	Băile Tușnad	Restaurant pensiune	20-40	4
6	Restaurant Szent Kristóf	Băile Tușnad	Restaurant pensiune	60	3
7	Restaurant Viktória	Băile Tușnad	Restaurant pensiune	30-50	3
8	Restaurant La Moara la Făgădău	Băile Tușnad	Restaurant pensiune	20-30	2

9	Restaurant Tușnad	Băile Tușnad	Restaurant hotel	167	2
10	Restaurant Sara	Băile Tușnad	Restaurant hotel	48	4
11	Restaurant Csiki Határ	La limita de județe între HR și CV	Restaurant pensiune	30-40	3
12	Restaurant Tulipán	Cozmeni	Restaurant pensiune	40-50	3
13	Cofetărie Diplomata	Băile Tușnad	cofetărie	10-15	3
14	Club MEZO	Băile Tușnad	pub	30-50	3
15	Club Orgasmo	Băile Tușnad	Night club	20-30	2
Total capacitate				Cca. 900	locuri

Sursa: editare proprie după date obținute din mediul online

În acest sens, se poate afirma că numărul locurilor de alimentație și similare este satisfăcătoare, raportat la numărul de cazare (1259 locuri clasificate și aproximativ 1500 locuri în total). Problema este cu structura acestora, deoarece sunt foarte puține locuri de alimentație în unități independente de unități de cazare (două unități independente, încă funcționale acum 10 ani -restaurantul Stânca Șoimilor și restaurantul Tulipán - din păcate sunt închise în momentul de față), precum și lipsesc aproape total unitățile de tip cafenele, baruri, pub-uri, probabil din lipsa anumitor segmente de piață tipice pentru aceste localuri (tineri și vârste medii). Mai departe, se poate spune, că structurile existente pot fi caracterizate în servicii medii sau inferioare—cu câteva excepții, cele cu o ambianță și servicii mai elevate sunt puține, iar cele de lux lipsesc cu desăvârșire.

Tabel 4.: Alte servicii de agrement și sport, servicii turistice

Denumire	Locația	Organizat de:	Perioada
Pârtie de schi	Nordul stațiunii, aproape de Hotel Fortuna	Schi Băile Tușnad	Iarna
Centru wellness, piscină	Centrul stațiunii Băile Tușnad	Wellness Tusnad (Primăria orașului)	Tot anul
Bază de tratament	În incinta hotelului Tușnad	Hotel Tușnad	Tot anul
Centru wellness, piscină	În incinta hotelului Ciucaș	Hotel Ciucaș	Tot anul
Centru wellness, piscină	În incinta hotelului O3zone	Hotel O3zone	Tot anul
Bază de tratament, piscină	În incinta complexului Sara	Complex Sara	Tot anul
Teren de sport /patinaj	În spatele pensiunii Székely	Hanul Secuiesc	Tot anul / iarna
Terenuri de sport	Vila Sport	Vila Sport	Primăvara/vara/toamna
Parc de aventură	Centrul stațiunii Băile Tușnad	Club Aventura	Primăvara/vara/toamna
Rafting	Râul Olt	Complex Sara	vara
Teren minigolf	Pensiunea Iris	Pensiunea Iris	Vara/toamna
Magazine de suveniruri	În centrul stațiunii Băile Tușnad, lângă drumul național 12	Întreprinzători locali	Tot anul
Centru de conferință O3zone	În incinta hotelului O3zone	Hotel O3zone	Tot anul

Centru de conferință Ciucaș	În incinta hotelului Ciucaș	Hotel Ciucaș	Tot anul
Centru de conferință Iris	Pensiunea Iris	Pensiunea Iris	Tot anul
Centru de informare turistică	În centrul stațiunii Băile Tușnad, vizavi de hotelul Tușnad	Asociația Turistică Tușnad	Tot anul
Servicii de turism activ: downhill, mountain skyver, rafting, kaiaking, mountain bikeing, parapanta, SUP etc.	În împrejurimile din Băile Tușnad și Bixad	Hotel Fortuna /Adventure expert	În funcție de sport, majoritatea în sezonul cald
Muzeu al apelor minerale	Centrul satului Tușnad	Întreprinzători locali	La cerere
Teren de sport cu peluză	În apropierea bisericii de la Tușnad-sat	Administrația locală	Primăvara-vara-toamna
Heleștee	Între Tușnad-sat și Tușnadu Nou, lângă DN 12	Administrația locală (proprietar)	Vara (momentan nu funcționează)
Muzeul satului din Cozmeni	Centrul comunei Cozmeni	Administrația locală	La cerere
Centru de informare turistică	Centrul comunei Cozmeni, vizavi de biserica catolică	Administrația locală	Tot anul
Teren de motocross	În apropierea pasului Nyerges / lângă Lăzărești	?	Din primăvara până toamna
Servicii de ghidare în Tinovul Mohoș, închiriere bărci, săniuțe	La Lacul Sfânta Ana	Ecos Club SRL	Tot anul (cu excepția săniuțelor)

Sursa: editare proprie după date obținute din mediul online

Serviciile și infrastructura de agrement a zonei este în dezvoltare, mai ales în ultimii 6-7 ani, când au apărut centrul de wellness, pârtia de schi, parcul de ventură, precum și s-au modernizat două hoteluri mari, au apărut noi pensiuni, o pizzerie etc. Cu toate acestea, infrastructura turistică este încă insuficientă: **lipsesc unitățile comerciale, magazinele de tip boutique**, precum și furnizorii de servicii de activități outdoor sunt puține, dar și capacitatea unității de wellness (200 persoane) și a pârtiei de schi (vezi mai jos) este scăzută față de capacitatea de cazare a stațiunii, de aceea trebuie să fie lărgite ori introduse noi furnizori de servicii de acest gen.

Trebuie evaluată și capacitatea pârtiei în corelație cu capacitatea de cazare existentă.

Capacitatea pârtiei în raport cu debitul instalației de transport cu cablu este, conform literaturii de specialitate (Istrate, 2000):

$Co = Q \times K \times T \times DH / Z$, din care: Q = capacitatea orară a instalației (persoane/oră); K = coeficientul de încărcare al instalației; T = timpul în ore de funcționare a instalației; DH = diferența de nivel a pârtiei; Z = diferența de nivel parcursă de un schior.

Capacitatea pârtiei din Băile Tușnad se calculează astfel:

$Q = (60/2min) \times 20 \text{ pers. (simultan)} = \text{cca. } 600 \text{ persoane / oră.}$

$K = 90\%$ (media orară, pe întreaga zi)

$T = 11$ ore

DH = cca. 50 m

$Z = 1600$ m (pentru schiori avansați, pe o pârtie ușoară)

$Co_{BT} = (600 \times 0,9 \times 11 \times 50) / 1600 = 185$ persoane / zi

Capacitatea zilnică a pârtiei din Băile Tușnad este de cca. 185-200 persoane.

Corespunzător practicilor internaționale, se consideră că o stațiune montană oferă condiții bune pentru amenajări când indicele de capacitate al zonei schiabile este de 0,50-0,90 pers/loc cazare în sejur, și 1-1,80 în week-end. Aceasta înseamnă că capacitatea de cazare a stațiunii Băile Tușnad ar trebui să fie de ordinul a câteva sute de locuri, ori, capacitatea pârtiei ar trebui să fie de cel puțin 4-5 ori mai mare (de 800-1000 pers./zi).

II.2. Circulația turistică în Băile Tușnad, Cozmeni și Tușnad

Fluxurile de turiști – cele de o zi, dar mai ales cele care înnoptează în stațiune - determină veniturile din turism ale localității, dar numărul absolut sau relativ al acestora nu exprimă sumele de bani cheltuite efectiv, aceste sume depinzând și de caracteristicile socio-economice ale segmentelor de turiști atrase în localitate.

Figura 4.: Numărul sosirilor la Băile Tușnad, în județul Harghita și în România (2001 = 100%)

Sursa: editare proprie după datele INS, Tempo-Online, 2016

Evoluția sosirilor reflectă o schimbare asemănătoare cu cea a capacităților în funcțiune: după un deceniu de scădere (sau chiar două decenii, dacă socotim și anii 90, când probabil au fost scăderi) după 2010 începe o creștere a numărului de turiști sosiți (și cazați) pentru cel puțin o noapte, atât la nivelul județului Harghita, cât și în localitatea Băile Tușnad. În 2015 se depășește și la Băile Tușnad nivelul sosirilor din 2001, însă la nivel național, creșterea este mult mai accentuată, ajungând la peste 200% în 2015, față de anul de bază 2001. Totodată, avem statistici despre sosiri în celelalte două localități doar pentru Cozmeni, care în 2015 apare deja cu un total anual de 1267 sosiri, probabil datorită apariției pensiunii Tulipân, din centrul comunei.

Figura 5.: Numărul înnoptărilor la Băile Tușnad, în județul Harghita și în România (2001 = 100%)

Sursa: editare proprie după datele INS, Tempo-Online, 2016

În ce privește înnoptările, situația este similară cu cea a sosirilor, cu mențiunea că aceste reveniri, creșteri relative sunt mai modeste (cu maxim până la 30%), la toate cele trei nivele (local, județean și național). Pentru o stațiune de interes național, cu profil accentuat balneoclimateric nu este un semn bun că numărul înnoptărilor au o dinamică de creștere mai lentă decât cel la nivel județean sau național. Poate fi analizată însă și durata medie a șederii, calculat ca câtul numărului înnoptărilor și numărului sosirilor.

Figura 6.: Durata medie a șederii la Băile Tușnad, în județul Harghita și în România

Sursa: editare proprie după datele INS, Tempo-Online, 2016

Din Figura 6. reiese că la începutul anilor 2000 durata medie a șederii la Băile Tușnad încă erau ridicate, la 7-8 zile pe sejur, dar în ultimii zece ani aceste durate au începute să diminueze și să se apropie de cele la nivel național și județean (acestea fiind între 2 și 3 zile de sejur), probabil din cauza schimbării tipului de turism caracteristic stațiunii: se pierde din caracterul balneoclimateric, ce implica sejururi mai lungi, și apar și la Băile Tușnad vizitele mai scurte, de week-end sau cele destinate pentru turismului de afaceri.

Figura 7.: Gradul de ocupare al unităților de cazare la Băile Tușnad, în județul Harghita și în România

Sursa: editare proprie după datele INS, Tempo-Online, 2016

Gradul de ocupare se calculează ca câtul dintre numărul de înnopțări și capacitatea de cazare în funcțiune.

Conform acestor calcule, gradul de ocupare al unităților de cazare din Băile Tușnad se situează mult peste valorile județene și naționale (deși este în scădere de cca. 10% în zece ani), un fapt pozitiv, mai ales dacă avem în vedere că capacitățile de cazare în funcțiune au crescut în ultimii ani. În ce privește celelalte localități analizate, doar la Cozmeni putem vorbi de grad de ocupare, care este undeva la media județeană adică la 21%.

În concluzie, putem afirma că trendul din Băile Tușnad este alinierea cu cifrele la nivel județean, prin creșterea numărului sosirilor și înnopțărilor, dar scăderea gradului de ocupare la un nivel de 20-30% anual, scăderea duratei medii a șederii spre la 2-3 zile/sejur, precum și apariția unor servicii suplimentare la nivelul stațiunii, care contribuie la îmbunătățirea statisticilor de vizitare din ultimii 5-6-7 ani. Acest trend poate să fie o reprofilare și totodată o profesionalizare a turismului din Băile Tușnad, o distanțare față de turismul social din ultimele decenii, predominant în această stațiune, dar care nu a adus venituri semnificative și din acest motiv nu a avut efecte de multiplicare aproape deloc, pentru economia locală. În cea ce privește turismul din comuna Cozmeni și comuna Tușnad, aici nu este nici o schimbare majoră, turismul este la un nivel foarte modest și aproape invizibil, la Tușnad au dispărut câteva unități clasificate, iar la Cozmeni a apărut una singură, dar cele aceste localități încă nu au prestatori de servicii semnificativi.

II.3. Organizații turistice din zona analizată

Pentru o analiză corectă și completă a ofertei turistice din zonă, mai trebuie amintite și organizațiile turistice care își desfășoară o activitate în zona analizată sau care sunt înregistrate într-una din comunele sau orașul din zona analizată.

Astfel avem:

1. **Organizația Geo Accent** din Băile Tușnad, care funcționează și este foarte activ din anul 2000, fiind custodele ale ariilor protejate Natura 2000 din zona Ciucului de Jos, precum și inițiatorul a numeroase proiecte ecoturistice. Cel mai recent, această organizație desfășoară un proiect de dezvoltare a destinației ecoturistice Băile Tușnad și împrejurimi. Geo Accent are următoarele obiective:

- conștientizarea populației privind problemele de mediu la nivel local, regional și național;
- derularea de programe de educație ecologică în rândul opiniei publice;
- identificarea și marcarea de noi spații care necesită protecție;
- ecologizarea spațiilor naturale și antropice și colectarea expresivă a deșeurilor cu posibilități de reciclare;
- atragerea și implicarea tinerilor în rezolvarea problemelor privind mediul înconjurător;
- acțiuni de promovare a ecoturismului;
- informarea societății civile și a factorilor de decizie asupra problemelor de mediu prin organizarea de workshop-uri și seminarii.

Contact:

Băile Tușnad:

Adresa: RO 535100, Băile Tușnad, HARGHITA, str. Ciucaș, nr 62/A
Mobil: 04 0723 357 650 (Pilbáth G. Attila), 04 0743 775 213 (Imecs István)
Fax: 04 0372 872 045
Email: info@ogaccent.ro

Brașov:
RO 500041, Brașov, str. Warthe nr. 11/A
Mobil: 04 0723 357 650 (Pilbáth G. Attila)
Fax: 04 0372 872 045
E-mail: info@ogaccent.ro

RO, Brașov, str. Egretei nr. 16, Bl. B14, ap. 5
Mobil.: 04 0723 357 650 (Pilbáth G. Attila)
Fax: 04 0372 872 045
E-mail: info@ogaccent.ro

2. **Asociația Pro Szent Anna** din Lăzărești funcționează din 2012. Asociația este subordonat Composesoratului din Lăzărești și are următoarele obiective:

- promovarea corespunzătoare a Lacului Sfânta Ana și Tinovului Mohoș, identificarea, conștientizarea și rezolvarea problemelor,
- obținerea unor rezultate tangibile prin accesare de fonduri prin proiecte și prin programe de susținere,
- conservarea, dezvoltarea și transferul valorilor regiunii pentru generațiile viitoare, cât și inițierea unei colaborări locale, care acționează în mod eficient pentru un scop comun,
- dezvoltarea unui comportament colectiv responsabil.

Contact:
Lăzărești nr. 72.
Persoana de contact: Dósa Elek Levente
Telefon 0752 171050
Email: info@szentanna-to.ro
Web: <http://www.szentanna-to.ro/>

3. **Asociația Turistică Băile Tușnad** funcționează din 2005, este format în principal din peste 30 firme și întreprinzători turistici din orașul Băile Tușnad, și are ca scop dezvoltarea turismului în acest oraș.

Contact:
Băile Tușnad, str. Oltului nr. 114
Telefon: 0744 553380

4. **Asociația Green Zone** din Băile Tușnad funcționează din 2008 și are ca scop facilitarea – dezvoltarea socio-economică a regiunii prin respectarea principiilor dezvoltării durabile: protejarea eficientă a mediului și a biodiversității; promovarea surselor alternative de energie; promovarea parteneriatului și a voluntariatului la nivel regional; creșterea capacității administrative a autorităților administrației publice locale; creșterea transparenței deciziilor autorităților administrației publice și a participării civice.

Activități:

* Promovarea dialogului, ecologismului, solidarității și a economiei sustenabile în rândul persoanelor tinere prin organizarea de evenimente (conferințe, seminarii, tabere de vară, concursuri și competiții sportive),

- * Protecția mediului înconjurător și promovarea surselor alternative de energie la nivel local și regional prin educarea cetățenilor în domeniul protecției mediului înconjurător și prin realizarea de parteneriate în vederea organizării de acțiuni în domeniul protecției mediului,
- * Elaborarea și realizarea de proiecte în domeniul dezvoltării durabile prin implicarea cetățenilor în procesul de elaborare a deciziilor autorităților publice locale și prin promovarea la nivel național și internațional a localităților din regiune. Etc.

Contact:

Butyka Lóránd, secretar

Adresă: 535100 Băile Tușnad, Str. Gării nr. 14/A/12

Telefon: 0746 150845

E/mail: office @ green-zone.ro , greenzone2008 @ gmail.com

Web: <http://www.green-zone.ro>

5. Deși nu este asociație, se mai poate aminti **SC. Ecos Club SRL**, înființat în 1991, o societate care administrează situl Natura 2000 Tinovul Mohoș-Lacul Sf. Ana, precum și rezervația naturală Lacul Sf. Ana – Tinovul Mohoș în ultimele 2 decenii, astfel exercită o influență puternică nu doar asupra lacului și împrejurimilor, dar și asupra turismului din întreaga zonă. Practic această societate determină condițiile de vizitare a celei mai importante atracții naturale din zonă, dar poate și din întregul județ Harghita.

III. Concluzii și propuneri de dezvoltare

După o analiză detaliată vedem o dezvoltare semnificativă în zona Băile Tușnad, mai ales în ultimii 5-6 ani. Profilul stațiunii se schimbă, deși încă sunt mulți care vizitează localitatea pentru servicii balneare, numărul celor care înnoptează sau vizitează pentru o zi cu alte scopuri este din ce în ce mai mare. Se poate constata empiric că oferta turistică bazată pe turism activ, de tip "outdoor" este în creștere, ceea ce ne indică creșterea paralelă a cererii de acest gen. Morfologia naturii, peisajul și resursele turistice din această vale nu doar fac posibil acest tip de turism, dar și practic predestinează această locație pentru petrecerea timpului în aer liber, pentru servicii clădite pe aceste oportunități. Însă nu trebuie uitat că Băile Tușnad are resurse importante, precum și tradiții de seamă și în servicii curative și profilactice, care s-au dezvoltat mult în ultimii ani, dar trebuiesc lărgite și diversificate mai departe. Sericiile de cazare și alimentație de asemenea, necesită o ridicare a nivelului de confort și calitate gastronomică, deocamdată doar câteva unități au o ofertă de servicii de bază care corespund exigențelor lumii moderne. În ceea ce privește celelalte două comune cu în total cinci localități, observăm că turismul relativ dinamic din Băile Tușnad și din zona Lacului Sfânta Ana nu se vede pe aceste localități, nu-și poartă amprenta pe ele. Nici serviciile de bază, nici cele de agrement nu au cunoscut o diversificare în ultimii ani, poate cele culturale sunt mai multe decât în deceniul precedent, dar nici acestea nu sunt mai vizibile în mediul online.

Propunem punctual următoarele proiecte și măsuri de dezvoltare și reglementare în Băile Tușnad, comuna Tușnad și comuna Cozmeni, ca fundamente al unui turism modern și sustenabil pe termen lung:

1. Reorganizarea spațiilor de vizitare a zonei protejate din jurul Lacului Sfânta Ana și Tinovul Mohoș, prin introducerea noi elemente infrastructură tipică ecoturismului. Turismul din această zonă a fost relativ controlat în ultimii ani, însă în continuare această raritate trebuie pe deo parte mai bine protejată, pe de altă parte trebuie să fie mai accesibilă și mai atractivă pentru cei care iubesc ecoturismul (și nu doar scăldatul în apă).
2. Amenajarea și marcarea mai bine pusă la punct a traseelor turistice *separate* în zona masivului Ciomatu, pentru practicarea de downhill (nemotorizat), pentru mountain bikeing, pentru drumeții și nordic-walking, pentru schi fond, pentru atelaje și pentru servicii de echitație. Dezvoltarea turismului activ neinvaziv, și limitarea turismului activ outdoor motorizat care reprezintă o agresiune atât contra naturii cât și împotriva celorlalți turiști care aspiră la un ecoturism veritabil.
3. Amenejarea malului râului Olt pentru accesarea cu scopul de caiac și rafting, cu mici elemente de infrastructură (pentru ambarcațiuni, pentru picnic, pentru observarea naturii)
4. Desemnarea unor locații sau zone unde pot fi amplasate noi hoteluri de categorii superioară, de cel puțin 1 hectar.
5. Controlul urbanistic mai ferm și reglementarea neconcordanței la prevederile urbanistice a două tipuri de probleme arhitecturale existente: a clăirilor noi care nu se integrează în stilul arhitectural al zonei, precum și a clădirilor mai vechi care sunt în stare avansată de degradare și care deteriorează aspectul urban al stațiunii de interes național.
6. Controlul strict al expunerii unor panouri publicitare care deteriorează aspectul estetic urban și aspectul natural al împrejurimilor, mai ales în zonele de extravilan.
7. Amenajarea unei alee de plimbare circulară în Băile Tușnad, necesare pentru turismul balnear.

8. Dezvoltarea unei săli de spectacol, potrivite pentru evenimente culturale, sociale, cu o capacitate de cel puțin 100-150 persoane, precum și a unui amfiteatru în aer liber pentru evenimente în sezonul estival.
9. Extinderea capacității de primire a centrului de wellness din Băile Tușnad.
10. Dezvoltarea băilor populare Nyírfürdő, Nádasfürdő și Sószekefürdő din ămrejurimi, organizarea unei societăți care gestionează aceste unități în timpul verii, și care organizează diferite evenimente în aceste locații.
11. Dezvoltarea turismului rural în cele două comune, mai ales în satul Lăzărești, prin organizarea unor evenimente cultural și de folclor de importanță regională, dar și prin introducerea unor servicii gastronomice și de meșteșuguri specifice acestei zone.
12. Facilitarea înființării unor locații și spații moderne și estetice pentru un comerț destinat turiștilor.
13. Desemnarea și pregătirea urbanistică a unei **zone cu case de vacanță** și de week-end pentru localnicii din satele alăturate, care vor apărea oricum în urma dezvoltării turismului.
14. Amenajarea unei pârtii de schi și teleschi sau teleferic în zona nordică a masivului Ciomatu, de perspectivă.
15. Amenajarea unui teleferic din Băile Tușnad spre Lacul Sfânta Ana, pentru a crește numărul vizitatorilor care accesează lacul *fără* autoturismul personal.